

ANDRÉE, A

Om bildandet af en svensk nationalteater.

Stockholm : F.L. Blomqvist
1861

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

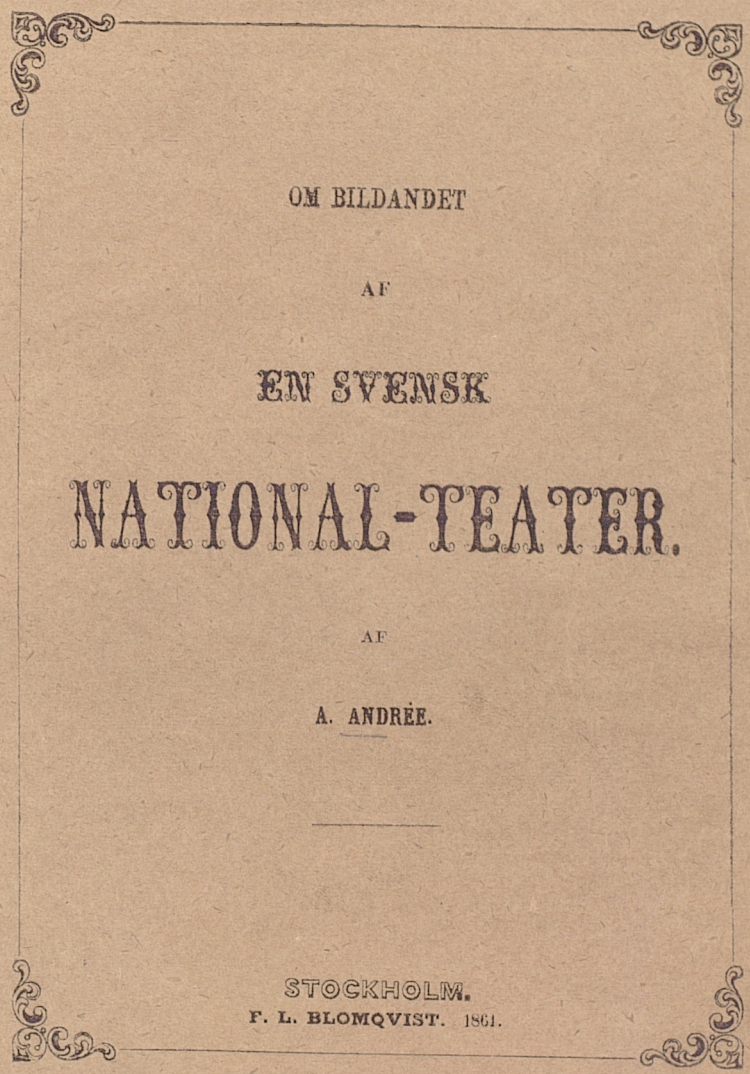
Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Teat.
(Sv.)
Kungl.

OM BILDANDET

AF

EN SVENSK

NATIONAL-TEATER.

AF

A. ANDRÉE.

STOCKHOLM.

F. L. BLOMQUIST. 1861.

Kungl. biblioteket

0 0000 000003436

OM BILDANDET

AF

EN SVENSK

NATIONAL-TEATER.

AF

A. ANDRÉE.

STOCKHOLM.
F. L. BLOMQUIST. 1861.

1870

12

1870

1870

1870

1870

Det är en allmänt antagen sats, att teaterns ändamål är att utgöra ett angenämt tidsfördrif. Högst sällan kommer i beräkning, att den tillika bör vara ett lärosäte för det sanna och sköna, för en fortgående civilisation. Häri ligger orsaken till den moraliska och estetiska hektik, hvarmed nutidens teaterväsende i alla länder finnes behäftadt. Af presterna framställes ofta kyrkan som teaterns motsats: kyrkan som Guds hus, teatern som Hin Ondes. Under den rådande missriktningen kan väl icke nekas, att de häri i visst hänseende ega rätt; men teatern och kyrkan äro dock i sjelfva verket syskon, ämnade att samverka för samma höga mål, mensklighetens förädling. De stå också i verkligheten helt nära hvarandra — blott på några stegs afstånd, såsom i Dresden, Berlin, Stockholm. Teatern står till och med till sin idé så tillvida högre, att dess verksamhet icke inskränkes af godtyckliga dogmatiska och hypokritiska gärdesgårdar. Låtom oss inträda i en opera-salong. En prima-donna skall debu-

tera. Det blir fullsatt hus. Alla inkomma högtidsklädda med lugn och mild min. Hvardagslifvets korsande intressen bortläggas med öfverkläderna vid ingången. Den maskerad-roll, vi alla under dagens lopp mer eller mindre väl utfört, den nemligen att omärkligt smickra och bedraga hvarandra — och oss sjelfva, bortglömmes. Den stora världsteaterns skarpa rangskillnad mellan yrken och stånd märkes ej heller här. Tvärtom ega de, som i den förra blifvit placerade på det lägsta trappsteget, på teaterns Jacobs-stege, vanligtvis de högsta platserna, närmast sjustjernorna och himlahalvvet. Ätandet och drickandet, det annars så oundgängliga bihanget till alla våra företag, sammankomster och nöjen, finnes ej heller i synlig mätto. Alla förena sig i ett gemensamt intresse, en högre själsnjutning. I början egnas blott en delad uppmärksamhet åt scenen. Vi ordna oss, vi helsa våra vänner och bekanta i de lifliga och prydliga loge-raderna, vi kasta en blick på affichen. Prima-donnans stora aria skall omsider börja. Kikare och lorgnetter jemkas på det nogaste. Allas ögon, allas uppmärksamhet, vändas åt den inträdande. Det blir i salongen så tyst, att man kan höra sin granne hjerta slå. Kapellmästaren gör med begge händerna lugnade rörelser och ger en mild belåtenhets-blick åt de styfsinta kontrabaserna och valdthornen. Orchestern, detta harmoniens stormhaf,

“lägger sig ned till ro i det blå,

“den brusar ej mer, men finns der ändå.“

De särskilda instrumenternas klangfärger sammansmälta under mästartehänder till ett enda helt och utbreda liksom en len matta af sidensammet för sångerskans fötter. Vi förutsätta, att allt aflöper till vår fulla belåtenhet, att vi med ljuft välbehag följa sångens skiftningar af sorg och glädje, hat och kärlek, förtviflan och hopp, och slutligen höja oss till de regioner, der vi ana och hoppas, att den Evige och de odödlige bo. Hvilken andlig talare skulle icke anse sig lycklig, att genom sin predikan kunna framkalla ett ögonblick som detta, der mennisko-anden, liksom löryckt från de jordiska banden, blott omfattar det höga, det sanna, det sköna, det gudomliga! Den dramatiska scenens förmåga är i detta hänseende icke mindre än den lyriska och daglig erfarenhet visar, huru den andliga vältaligheten blott lyckas i den mån den förstår att i föredrag och värdiga åtbörder taga den högre dramatiska konsten till föresyn. Alla tiders stora statsmän hafva insett teaterns höga betydelse i politiskt hänseende. Granska vi arten af de skådespel, som i Paris uppfördes näst före franska revolutionen, finna vi klaven till möjligheten af denna oerhörda tilldragelse. Ett godt skådespel, lyriskt eller dramatiskt, liknar jordklotet. Det är afrundadt så att dess yta synes behaglig, att fåglar sjunga, blommor dofta, lummiga lunder spegla sig i solbeglänsta sjöar, men på djupet, okända af den stora mängden, gå de ädla metallådrorna, verldsidéerna, de djupa grundsanningarne, enligt hvilka civilisationens

höga verk skall genomföras. Publiken förtjuses af den glada ytan, gråter, ler och har angenämt, under det att dess ådror tillika omedvetet genomströmmas af hemliga elektriska krafter, som sedan efter hand öfvergå i dess moraliska, dess husliga, dess politiska lif.

Ett teaterstycke för en nationalteater, vare sig att sjungas eller talas, får icke, efter nutidens sed, vara ett sammandrivande af de mest olikartade halsbrytande och osammanhängande ämnen för att reta en sjukligt stegrad nyfikenhet och åstadkomma så kallade teater-effekter, utan ett helgjutet konstverk, fritt till ämne och behandling, men alltid inom sedlighetens rāmärken och byggt på en genomgående sanning och så att det icke blott obemärkt lemnar en moralisk eller estetisk lärdom, utan äfven ett angenämt och välgörande intryck för sinnet. Skulle den större allmänheten i början icke kunna njuta af dylika skådespel, tillhör det nationalteatern att lära' den det. Mordscener och alla dithörande gräsligheter och rysligheter landsförvisas för alltid. En nation, som tror sig behöfva sådant för sitt nöje och sin bildning, är vida skild ifrån upplysningens och civilisationens rätta väg.

Teatern blir sålunda en högskola, icke för det uppvoxande utan för det uppvxta slägtet, som derifrån inhemtar sina grndsatser i samhällslära, estetik och moral. Derföre kan man också, i stöd af historiens vittnesbörd, säga, att hela världen lättast styres med skådespel och bröd.

Tänka vi oss en teater för statens räkning, ordnad enligt dessa antydningar och hvilande på sjelfständig grund, så till plan som konstäsigt, således oberoende af de utländska mod-nyckerna för dagen, sjelfständigt framkallande och återgifvande egna mästerverk, der sedlighet, en ädel smak och nationens värdighet aldrig förnärmäs, icke ens der det humoristiska, det skämtande, det löjliga är på sin plats som vapen mot missbruk, fördomar och dårskaper; så framstår en bild af hvad vi förstå med en nationalteater. Att uteslutande inhemskt ursprung skulle vara ett vilkor för denna benämning är en felaktig åsigt, ty den sanna konsten har intet fädernesland: den tillhör alla länder, alla tider; men som nationalteatern tillika bör vara ett lärdoms-högsäte för svenska språket, måste infödda svenskar, som tala modersmålet rent och säkert, alltid föredragas. En nationalteater, fri från slentrian och auktoritetstro, bemödar sig att lyfta publiken till sin egen höga ståndpunkt, men förnedrar sig aldrig, som oftast är fallet med de enskilda teatrarne, till framställande af hvilken lumpenhet som helst, att underblåsa och smickra fördomar, framhålla omoraliska ämnen, reta en sjuklig nyfikenhet, för att derigenom vinna fulla hus och ökad inkomst. Deremot förherrligar nationalteatern nationens stora minnen och utvecklar dess sanna intressen, men icke i torra och sömngifvande predikningar och jemmerliga psalmer, utan i lyriska och dramatiska mästerverk med full sjelfständighet, obero-

de af ämnets nationella frändskap. Då skola dessa verk icke qvarstanna såsom hemlands-kuriositeter för ett galla-spektakel, utan öfvergå till de stora utländska skådebanorna som en ärofull intellektuell återbetalning, och fäderneslandet i detta, som redan i många andra hänseenden, höjas till jemnlighet med Europas förnämsta folk. Nationalteatern blir då en sann måttstock på nationens smak, bildning och intelligens. Namnkunniga främlingar, som i diplomatiska värf besöka vårt land och sedvanligt inbjudas att åskåda galla-spektakel, skola egna oss, icke åtlöje och medömkan, utan högaktning och beundran samt hemföra till sitt land en hög tanke om värdet af vårt umgänge och vår vänskap. Man hör icke sällan personer från landsorten, äfven ur de bildade klasserna, yttra: "hvad angår oss k. teatern, som blott är till för "Stockholmsboernas nöje. Det är högst orimligt, att "staten skall betala dertill". Detta kan endast härflyta från en falsk och inskränkt mening om teaterns ändamål, sådant vi ofvan uppgifvit. Om detta ändamål hittills icke vunnits, ligger det dock icke utom mänskliga krafter att vinna det. Ärligen strömma tusentals resande från landsorten till hufvudstaden för sitt nöje. Deras första och sista är k. teatern och de försumma ingen spektakelafton. För de flesta är en lust resa till Stockholm en epok i deras lefnad. Hvad de se och höra inpräglar sig för lifstiden lifligt i minnet, det berättas vid hemkomsten för släktingar och

grannar och öfvergår så småningom i åsigt och handling. Är då nationalteatern mycket god, måste den äfven verka mycket godt icke blott för hufvudstaden, utan, genom utstrålning, för hela landet, och icke minst välgörande på afstånd, enligt det välkända latinska ordspråket.

Är denna plan riktig, hvilka reformer äro vid k. teatern nödvändiga för dess genomförande?

1:o. *Dramatiska scenen skiljes från den lyriska och förflyttas till egen lokal.* K. teatern är ett operahus och alldeles odugligt för talscen. Vid dramatiska teaterns brand flyttades talscenen till operan af nödvändighet för ögonblicket, men att så fått förblifva, är obegripligt. Det fordras i sanning sådana stora talanger i många rigtningar, som k. teatern för dramatiska scenen nu disponerar, för att genom åtbörder, ansigtsspel och läpparnes rörelser uppenbara tankar och känslor för publiken, ty af ett vanligt öra kan från hvilken plats som helst i salongen ur den ledigaste dialog knappt hälften uppfattas. Det bästa medlet ligger närmast. Ett hederligt köpeanbud göres å mindre teatern, inventarier och personal öfvertagas, som det befinnes, och begge talscenerna förenas. Det bästa bibehålles å båda sidor. Ledamöter, som kunna anses öfverfödiga, öfverflyttas med lika lön till ekonomiska afdelningen eller till andra lämpliga verk såsom till tull-, post- och telegraf-verken. Billighet och statens värdighet fordrar detta. Det kostar ej nya an-

slag, blott ett kungligt penndrag. Ställas för köpet orimliga vilkor, anskaffas lokal genom nybyggnad. Staten har ofta använt millioner för byggnader, som dessutom fordra årliga utgifter, att en gång bekosta en byggnad, som icke allenast snart skulle återgälda kapitalet utan äfven inbringa årlig vinst, bör ej då kunna möta någon svårighet. Huru K. teaterns inkomster härigenom fördubblas, är lätt att beräkna, när begge scenerna liktidigt hela veckan kunna spela för fulla hus, som den kongliga och mindre teaterns exempel dagligen visa. Fördelen af att ega tvänne teaterpersonaler och tvänne orchestrar, så väl till förening som ömsesidigt utbyte, skulle äfven blifva ganska stor så väl för konsten som för kassan. Tjenliga reservpjäser kunde då alltid finnas och representationers inställande för sjuklighet alldeles försvinna.

2:o. *Elefskolan borttages* och eleverna öfverlemnas åt K. musikaliska akademien, som i sin ordning förvandlas till ett konservatorium, i öfverensstämmelse med goda utländska mönster. Att i hufvudstadens många publika byggnader erhålla fri plats för det nya konservatoriet, bör icke underkastas någon svårighet. I sjelfva teaterhuset finnes därför lämpliga lokaler, som ej för teaterns behof begagnas. Vid en nationalteater böra elever icke finnas, än mindre uppträda. De stora naturanlag, den jernstyrka i viljan, det mod, den försakelse, den ihärdighet, som äro vilkor för den högre konstnärnsbanan, äro så sällsynta i förening, att icke en af tusen an-

mälda lyckas. Lockade af elev-löner och fri undervisning jemte lysande förhoppning om rikedom och ärasöker ett stort antal af begge könen elevskolan. Efter några års lärotid befinnas de omöjliga eller högst medelmåttiga. Emellertid hafva de blifvit ryckta ur familjens lugna sköte, fått lust för scenen och offentlighet och befinna sig såsom Hercules vid skiljovägen, men utan hans mod och hans kraft. På detta sätt verkar teaterns elev-skola skadligt både för sig sjelf och för eleverna. Helt annorlunda är förhållandet vid ett konservatorium. Der tillhöra eleverna ännu familjen och ega tillfälle att, utan någon framtidsbestämelse, försöka och utbilda sina krafter i musik, deklamation, dramatik, estetik m. m. Vid slutad lärokurs är en stor del blott dillettanter och vänder sig från konstnärshanan alldeles, en annan del blir lärare, direktörer, orgelnister, under det att blott ett högst ringa antal med lyckliga anlag och lysande framsteg anmäles för nationalteatern. För dessa tjena skolor och akademier icke mer; de uppsöka sjelfve, inrikes och utrikes, hos de store mästarne det goda hvar det finnes och bryta sedan sin egen bana. För inträde må grundliga förstudier fordras, men med språk-undervisning och andra skolstudier skall hvarken nationalteater eller konservatorium sig befatta. Sångläraren blir förståndare för sångscenen. Alla partier inöfvas och godkännas af honom innan samsjungning med orchestern får ega rum. Chormästare och sångreplitör äro hans

medhjelpare och stå under hans förmanskap. Han ansvarar för det hela af sången, dock så, att enligt den högre fria konstens natur, artister af första ordningen, i frågor om smak, föredrag och framställning, rådfrågas, men icke rådas eller befallas.

3:o. *Baletten*, som för det närvarande ensam upptager nära hälften af Rikets Ständers anslag, bör reformeras eller indragas, dock på ett Staten värdigt sätt, så att ingen vid balettcorpsen nu anställd derpå blir lidande. Frågan om den nuvarande balettens lämplighet eller nödvändighet för en nationalteater må särskildt af kompetenta domare behandlas.

4:o. *K. Teaterns chör* är icke den bästa i Europa, men den kunde och borde vara det. I utlandet, t. ex. i Dresden, gör man ofta lika mycket för chören, som för solosången, och detta med rätta; äfven fäster man vid anställningar i chören afseende icke blott på god sångröst, utan äfven på många andra vilkor, som scenen fordrar.

5:o. *K. orchestern förstärkes genom mindre teaterns orchester*, sedan denna teater blifvit inköpt. En orchesters styrka beräknas lättast efter kontrabasernas antal. K. teatern har blott fyra, men vid utländska teatrar begagnas vanligen sju. Likväl är det icke för fortissimo, som K. teaterns orchester behöfver förstärkas, tvärtom är det, ehuru underligt det än låter, för pianissimo. Fortissimo är alltid fult, alltid

omusikaliskt, men det måste användas för att vinna omvexling, för att göra de rent musikaliska och melodiosa satserna så mycket välkomnare och kanske någon gång, på den humoristiske Haydns vis, för att liksom med ett åkslag uppväcka ett slumrande auditorium. Å andra sidan är ett pianissimo af ett stort antal instrumenter i hvarje stämma, sådant man får höra det vid konservatorium och stora operan i Paris, af en förvånande och genomgripande effekt. En skicklig kapellmästare förstår, liksom en Alexander, en Napoleon, att elektrisera massorna och föra dem med sig som en enda man, man tycker sig höra blott en enda ton, men en ton som griper hjertats djup och genomströmmar märg och ben. Så föreställa vi oss nationalteaterns orchester och med förhandenvarande materialier kan den så blifva, och det så mycket mer som K. teaterns orchester, bestående af utmärkta musici och virtuoser hvar på sitt instrument, redan åtnjuter ett stadgadt och välförtjent beröm.

6:o. *Teaterförfattare.* Mot bildandet af en svensk nationalteater anför man brist på inhemska teaterförfattare, en ganska orättvis klagan. På snillrika författare både i musik och dramatik finnes hos oss lika rik tillgång som i något annat land, men det tillhör nationalteatern att uppsöka, att uppmuntra och använda dem. Våra traditioner, vår historia, våra folksagor äga ett stort förråd af ypperliga ämnen. Må en komité af kompetenta domare anställa en grundlig revi-

sion med K. teaterns repertoire, förkasta allt uselt, ovärdigt och smaklöst och bibehålla blott det verkligt goda; klassiska musikverk med eländig text renoveras och förädlas; arbeten af osedliga och samhällsvidriga syften förkastas skoningslöst. Sedan K. teatern på detta sätt kommit på rena fötter, skall den höjas och utbildas till nationalteater genom beställningar. Det är en känd sak ända sedan Mozarts tid, att de största mästerverk för teatern tillkommit genom beställning på så sätt, att teaterdirektör, textförfattare och kompositör sammanverkat till ett gemensamt helt, hvori äfven artisterna stundom med fördel kallats att deltaga. Det är historiskt, att Trollföjten, Robert, Friskyppen med flera operor på detta sätt tillkommit. Bortlägga vi vår medfödda öfverdrifna beundran för allt utländskt, förlitande oss på våra egna krafter, skall vår blivande nationalteater snart höja sig till jembredd med de bästa utländska.

T:o. Applåder och framropningar afskaffas. För flera år sedan bivistade jag en concert i Exeter-hall i London. Efter godkänd svensk sed uttryckte jag min belåtenhet med handklappning, men blef till min förvåning ensam. En svartklädd herre med band om armen, ett tecken att han tillhörde bestyrelsen, framkom till min plats och anhöll mycket höfligt, med förutsättning att jag vore främling, att få upplysa, att applåder icke voro tillåtna. Vid närmare eftersinnande finner man den seden både riktig och berömlig. Man

har i fantasiens rike haft en njutningsrik stund, man sitter förtjust, hänryckt, ja, lyftad, som man säger, till sjunde himmelen, och i detsamma börjar ett oljud och ett oväsande, så Gud sig förbarme, man blir som med ett trollslag förflyttad till en krog eller hållstuga i slagsmål, der armar, ben, käppar, strupar användas af alla krafter, och detta i sjelfva civilisationens medelpunkt! Sådan är då slentrianens eviga makt. Hvilka äro då de tongifvande i dessa storm-applåder och parforce-framropningar? Månne det fina vettets och den förädlade smakens representanter? Visst icke. Dessa börja sällan och deltaga obetydligt deri, likaså det vackra könet. Deremot upptäckas lätt på fjerde radens sidor några kraftfulla smed- och kopparslagaregesällers näfvar, hvilka med en sådan omutlig ihärdighet utföra detta dags- eller rättare nattverke, att slutligen en god del af publiken, nolens volens, måste deri deltaga, för att en gång få slut på upproret. Och hvilken rättvisa skipas af dessa näfrätter! Nyligen gafs å K. teatern en dundrande applåd — för ett par glömda galoscher. En ung sångare uppträder och gör lycka. Detta väcker förtrytelse och afund hos en äldre medtäflares vänner. Mellan akterna vid ett godt glas på operakällaren besluta de glada bröderna att tillställa hyssning för den förra och framropning för den senare. Man tar sina mått och steg och det lyckas förträffligt. På detta sätt får publiken, som för att icke synas oartig villigt följer med, ofta ovetande

deltaga i en nedrig intrig. Något värdigare sätt borde väl kunna uttänkas att belöna förtjensten. Om man icke vill, som det ibland hänt på de franska teatrarne, inkasta guld- och silfver-mynt på scenen, kunde man ju förena sig om en lämplig hedersskänk eller dylikt. Lika olämplig är dacaporopningen. Någon hedersbevisning kan det icke innebära att af en artist fordra mer än programmet utfäster, och efter några personliga entusiastens välvilja få icke godtyckliga repriser i ett konstverk inläggas. Den, som önskar höra dacapo, må i all tysthet skaffa sig biljett till nästa gång. Af dessa skäl uteslutas från nationalteatern applåder, framropningar och "dacapo," äfvensom alla andra opinionsyttringar. Att publiken helsar vid de kungliga personernas inträdande är vackert, och i sin ordning, att folksången vid högtidliga tillfällen uppstämmes, men dock icke mer än en vers, på det att det som är en hedersbevisning icke måtte blifva ett obehag.

8:o. *En teatertidning är ett nödvändigt tillbehör till nationalteatern*, för upplysningar, förklaringar och försvär, för underhållande af publikens uppmärksamhet och intresse och framför allt för spridande af sunda konstsigter samt redogörelse för scenens verksamhet och ändamål, men den får icke vara en halfdöd och sömngifvande teaterkrönika, efter utlänskt mönster, väl en tidning för snille och smak, men som till och med i skämtets kämpalekar förstår gifva sju för tu.

9:o. *K. Teaterns ekonomi måste omskapas*, reduceras, förenklas, sinekurer och onyttiga befattningar borttagas, ty en god del utgifter utgår till ändamålslösa och för teatern alldeles främmande ämnen, en concertsal bör inredas i de nu till källar-rörelse uthyrda lokalerna eller tillbyggas och sjelfva scenen aldrig uthyras eller upplåtas hvarken för *concerter* eller andra tillställningar. Mindre teatern visar ett exempel huru högst enkelt en teater ändamålsenligt kan styras, när hvar och en är på den plats, han är vuxen.

10:o. *K. Teaterns artister ställas i lika förhållande med medlemmarne af andra statens verk och corpser med bestämda löner och garanterad framtid*. Nu kunna de, vid hvarje spelårs slut, godtyckligt afsättas eller deras löner på samma sätt nedsättas huru lågt som helst. Det olämpliga af en sådan suvrän diktators-makt blir så mycket mer i ögonen fallande, när man besinnar, att halfva antalet af dem, mot hvilka den godtyckligt kan användas, utgöres af fruntimmer. De fördomar, man af ålder hyst mot den sceniska konsten, hafva i vår tid till en god del försvunnit, men K. teaterns reglementen och kontrakter qvarstå i sin fulla medeltidskostym. Med kännedom af det sedeförderf, som inrotat sig vid många af de stora utländska skådebanorna, är det en verklig glädje att erkänna, det den Svenska scenen i detta fall utgör ett ganska berömligt undantag. En K. scenens artist är en välkom-

men gäst i hvilken krets som helst, skådespelaren försvinner och en bildad, anspråklös och ledig societetsperson intager dess plats. Det är lagstiftarens pligt att varsna och behjerta dessa goda förhållanden och genom lagar och vilkor betrygga deras bestånd. Den artistiska banan är ganska kostsam. För att kunna blifva en artist af första ordningen erfordras vanligen omkring tio års specialstudier för in- och utländska mästare, hvilket medtager ett ganska vackert grundkapital. De högsta lönerna vid K. Teatern medgifva, under sparsam hushållning, god utkomst jemte årlig afättning af räntan för detta studii-kapital, men någon afbetalning af sjelfva kapitalet blir icke möjlig. Denna lyckligaste tid varar på sin höjd några få ungdomsår; se'n komma nya mera moderna talanger att efterhand intaga ens plats och man har dagligen risken för ögonen att blifva uppsagd eller få lönen nedsatt. Vid tillfällig sjuklighet blir förhållandet ännu värre. Den sanna artisen, som lefver mera i fantasiens verld än i den verkliga, som gör till sin lefnads uppgift att idealisera, att förädla mensklighetens prosa till poesi, kan icke lägga den vikt vid lifvets små ekonomiska omsorger som vi andra hvardagsmenniskor. Den riksdaler, som vi med enträgenhet fått i vår hand, hålla vi också enträget fast; i artistens hand deremot halkar den lätt, men också lika lätt derur. Så kommer det, att få artister, äfven under lyckliga utsigter, njuta en oberoende utkomst. Från teatersalongen se vi blott solsidan

af konstnärslifvet, men det har äfven sin nattsida bakom kulisserna, der intrig, afundsjuka, förtal och förföljelse föra sitt hemliga spel. Mången, som måste le på scenen, är färdig att gråta här. Att genom allt detta kryssa sig väl fram, dertill fordras en karaktersfasthet, en styrka och ihärdighet i viljan, som blifvit få människors lott; må derföre publiken bedömma artisterna mildt och styrelsen bereda och tillförsäkra dem god utkomst och oberoende framtid! Skall lärkan med sin sång höja sig öfver jordytan, måste hon ega en molnfri himmel och en grönskande äng och vår himmelske fader föda henne!

11:o. *En sal till promenad- och samtals-plats för åskådarne* mellan akterna är vid en nationalteater ett nödvändigt vilkor för trefnad och sundhet. Der må äfven finnas förfriskningar, dock under styrelsens kontroll så till beskaffenhet som pris. Priset bör vara lägre än annorstädes, i motsats till närvarande förhållanden, hvilket lätt kan vinnas derigenom, att lokal upplåtes kostnadsfritt mot detta vilkor. Utom andra stora fördelar, som en dylik mellanakts-lokal medför, är äfven den, att damerna, som, under nuvarande stereotyp-former, på hela aftonen icke få lemna sina platser, blifva delaktiga af promenadens, den friska luftens och conversationens helsosamma inflytelser.

12:o. *Boningsrum för operans första artister i teaterhuset.* Att i ett nationaltempel för de Svenska sångguddinnorna, bekostadt af konung och nation gemensamt,

de största och bekvämaste våningarne upplåtas till källarrörelser d. v. s. utminuterung af spirituosa förnämligast bränvin, eller annars uthyras blott för inkomstens skull, kan icke vara hvarken ändamålsenligt eller värdigt. Ett ädlare och äfven ekonomiskt nyttigare bruk kan deraf göras. De flesta hastiga illamåenden och indispositioner, som göra inställandet af ett för dagen annonseradt spektakel nödvändigt, härleda sig från förkylningar under gåendet till och isynnerhet från teatern. Efter de stora ansträngningar för både kropp och själ, som första partierna i en opera fordra, är det i vårt stränga och ombytliga klimat mer lycka än konst, att förkylningar icke dagligen inträffa, när efter operans slut, artisterna utmattade af ansträngning och ofta i stark transpiration vandra till sina hem i mer eller mindre aflägsna stadsdelar. Att för dessa färder bekosta sig hästar och vagn kan blott undantagsvis komma i fråga, då kostnaden för året skulle medtaga största delen af lönen. Det är en lätt sak, att af K. teaterns många och stora våningar, som nu uthyras, bilda lämpliga boningslokaler för operans första artister, antingen att begagnas fritt som löneförmån, i stället för de odiösa recetterna, hvilka då i alla former kunde försvinna, eller mot billig hyra. Dessutom finnes en ypperlig och rymlig, nu obegagnad och vanprydande plats för tillbyggnad, om så behöfves. Inställda spektakel skulle då komma att höra till sällsyntheten och den ganska betydliga förlust, som teaterkassan nu der-

igenom får vidkännas, försvinna. Teaterstyrelser hafva hittills icke, åtminstone icke hos oss, tagit i beräkning den stora vigten af sanitära grundsatser rörande öfveranstängning vid operan. Om det redan är en blott af vanan sanktionerad orimlighet och onaturlighet att gifva opror d. v. s. skådespel af bara sång, der artisterna sjunga oupphörligt i flera timmars tid, blir detta det ännu mer, om icke nödig andhemtning och hvila mellan representationerna medgifvas. Under förra teaterstyrelser saknas ingalunda exempel på den omenskligheten, att samma artister måst sjunga operor två dagar å rad. Med en lumpen beräkning af en ökad inkomst för dagen har man satt de spelandes helsa och lif på spel, att icke nämna både deras och teaterns framtid, för att sedan så fort någon ny ekonomisk beräkning eller missräkning fått öfvertaget, låta dem i månader förblifva i overksamhet, hvilket för konstens helsa åter icke är mindre menligt än öfveranstängning för kroppens. Om vi besinna, att en enda fiber i sångorganet, så fin att den med blotta ögat knappt skulle kunna skönjas, icke behöfver brista, nej, blott försträckas eller förstämmas, för att en herrlig stämma skall tystna för alltid, blir omdömet ej för hårdt. "Exempel äro förhatliga," men ifrån vår K. teater skulle många beklagansvärda tilldragelser kunna framdragas, der icke blott rösten utan äfven lifvet genom öfveranstängning gått förloradt, ehuru vederbörande och allmänheten icke eller blott dunkelt anat orsaken. Man må åberopa

lyckliga undantag, men dessa äro att betrakta som ekilibristens prestationer: de äro att beundra, men icke att efterhärma. Således bör i ett reglemente för nationalteatern det viktiga kapitlet om helsans bevarande inrymmas ett behörigt hittills saknadtt afseende. En teatersalong har stora olägenheter för helsan. Luften förskämnes genom gaslågorna och genom åskådarnes andedrägt och utdunstning. När ridån går opp eller sidodörrarne öppnas för ut- och inträde, uppkommer ofta ett häftigt drag med en ögonblicklig temperaturförändring af 10—15 gr., hvilket tydligast märkes omkring ben och knän på parkett. Häraf förorsakas lätt förkylning ooh sjukdom. Häremot finnas preservativmedel, hvilka det i första rummet tillhör nationalteatern att begagna.

13:o. *Styrelse-reform.* En hög funktionär, som genom utmärkta egenskaper gjort en hastig och lysande bana och som äfven varit statsråd, tillfrågades, om han ville öfvertaga K. Teaterns styrelse. "Omöjligt," blef svaret, "jag saknar insigter dertill och om jag egde "dem, skulle detta blott stärka min vägran. Det är "lättare att styra ett konungarrike än en kunglig teater." Man har velat finna en djup statsmannavishet i dessa ord, och om vi fortsätta liknelsen af en god statsstyrelse, kan det ge oss nyckeln till gåtan. Låtom oss antaga, att teaterchefen utvecklar samma egenskaper, som utmärka den goda regenten: klar insigt afsitt höga ändamål, god vilja och ihärdig kraft

jemte skarp urskiljning att välja ypperliga rådgifvare, och nationalteatern skall, i jemnbredd med riket, statsteatern, höjas till lycka och ära!

Den benägna läsaren inser lätt, att detta förslag, ehuru framkastadt på papperet mera af välmening än af grundlig insigt, icke behöfver nya anslag för att genomföras, då ny lokal för dramatiska scenen, anskaffad genom amorteringslån, säkert skall betala sig sjelf, samt betydliga besparingar och ökade inkomster rikeligen fylla de angifna behofven.

1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

Pris: 25 öre Rmt.

www.books2ebooks.eu